

A csapi kollégium jövője

Népfront- és tanácsi összefogás követendő példája

Szinte már közhelyként hangzik: korunk a tudományos technikai forradalom kora. A Központi Bizottság június 15-én határozatot hozott az állami oktatás helyzetéről és fejlesztésének feladatairól. „Oktatásügyünk továbbfejlesztését, a szocializmus magasabb szinten történő építését, a tudományos technikai forradalom hazai kibontakoztatását sürgetően igényli” — mondja többek között a határozat.

Megvalósítása nagy feladatot ró az iskolákra, a pedagógusokra, a népművelőkre, a tanácsokra, és a társadalmi szervekre egyaránt. A társadalmi összefogás és a tenniakarás nagy tettek végrehajtására képes, ennek jó példáját találtuk Zala megyében. A nagykanizsai járási hivatal művelődésügyi osztálya és a Hazafias Népfront közös kezdeményezése a megye egyik legégetőbb gondját igyekszik megoldani: a hátrányos helyzetű gyerekek teljes értékű emberré nevelését.

Mit mondanak a számok?

A leghátrányosabb helyzetű gyerekek: a cigányok. Kár tagadnunk, hogy ők még ma sem teljes jogúak tekintett állampolgárok, annak ellenére, hogy az alkotmány számukra is ugyanazokat a jogokat biztosítja, mint minden más állampolgárnak. Néhol még külön „társadalmat” alkotnak, egy részük ma is saját törvényei szerint él. A Művelődésügyi Minisztérium statisztikai tájékoztatója szerint az 1970—71-es tanévben 138 990 elsőosztályos gyereket írtak be az iskolákba az országban. 12,3 százalékuk túlkoros volt, ez az arány a cigánygyerekeknél 56,1 százalék. Rendkívül magas volt közöttük a tanulmányi bukási arány is: minden száz első osztályos cigánygyerek közül 45 megbukott. A művelődésügyi miniszter az iskolák igazgatóihoz és az első osztályokat tanító nevelőkhez intézett ide februári levelében ezt „megdöbbentően nagy veszteségnek” nevezte.

Békés megyében a cigánygyerekek 75, Hajdú-Bihar megyében 15 százaléka jár csak iskolába. Somogy megye kaposvári járásának 1020 cigánytanulójából 308 első volt taval, 664 első tagozatos, és mindössze 30 gyerek jutott el a nyolcadik osztályig. Zala megyében hat-hét éve végeznek rendszeres felméréseket a cigánygyerekek tanulásiával kapcsolatban. Idézzük a zalakomári iskola igazgatójának tavalyi tanév végi jelentését: többségük szellemi képessége nem üti meg a kívánt mértéket, kifejezőképességük nagyon gyenge, írásképességük alacsony, a közszóhasználatban, figyelmük szétszórt, nehezen illeszkednek a közéleti körbe. „Egy másik zala-i községben, Szepetneken 3,9-é volt az első tagozatos osztályátlag, a cigánygyerekek tanulmányi átlaga 2,0—2,3 között mozgott, s jónéhányan közülük átlag nélkül fejezték be a tanévet.

Az ok: a hátrányos helyzet, a családi környezetre vezethető

viszsa. A hátrány már a születéskor jelentkezik: a cigány újszülöttek születési súlya átlagosan 300—400 grammal kevesebb a nem cigány újszülöttek súlyánál. Későbbi táplálkozásuk hiányos fehérvérben és kalóriákban, és mindebből az következik, hogy hatéves korukra nem érik el az iskolaérettség szintjét. „Ha iskolába kerülnek, felszerelésük nincs, gyakran az osztálytanító vásárol számukra füzetet, könyvet, amit vagy eltepernek, vagy az otthoniak cigarettáit sodornak belőle” — olvasható a nagykanizsai járási hivatal művelődésügyi osztálya és a Hazafias Népfront közös kezdeményezése a megye egyik legégetőbb gondját igyekszik megoldani: a hátrányos helyzetű gyerekek teljes értékű emberré nevelését.

A szülők és a gyerekek

De hogyan segíthetnének a szülők, amikor például a nagykanizsai járásban 62 százaléka az otthoni tanulás legalapvetőbb feltételei is hiányoznak: a családok 45 százaléka ma is putriban lakik, 30 százaléka szoba-konyhas, elhanyagolt szűkséglakásban, és mindössze a családok 15 százaléka él az átlagos szintet elérő lakáskörülmények között. Minden 40 családban jut egy rádió és 155-re egy televízió.

Az előbbrelépés első és legfontosabb követelménye: a beiskolázás. A tanköteles korú gyerekek számbavételére meglehetősen nehéz a megoldás csak a putritelepek folyamatos felszámolása lehet, és a munkaképes cigánylakosság foglalkoztatási arányának növelése. Bár ez nem kimondottan művelődéspolitikai feladat, szorosan kapcsolódik ahhoz, mert a rendszeres iskolalátogatást csak így lehet megteremteni. Lehetővé kell tenni a cigánygyerekek számára, hogy minden évszakban, mindennap megjelenhessenek az iskolában. Ezek a feltételek elsősorban szociális jellegűek: ruha, étel, tisztálkodás.

Kiemelni az otthoni környezetből

A nagykanizsai járási hivatal és a népfrontbizottság, a közös felmérések összegezése alapján, a legoptimálisabb megoldásnak a külön cigányosztályok létrehozását látta. Az 1968—69-es tanév óta már kedvező eredményeket tudnak felmutatni. Az első osztályok lényegében előkészítő jellegűek és megteremtik a feltételeit annak, hogy a legjobbak a második osztályt már a nem cigány gyerekekkel együtt végezhessék el. Az eredményeken felbuzdulva látak hozzá egy újabb, még nagyobb sikerrel kecsegtető kísérlet kidolgozásához. Abból indult ki, hogy a cigánygyerekek továbbhaladásának legfontosabb gátja a környezet, az otthoni tanulás teljes hiánya. Ha a gyerekeket sikerül kiemelni környezetükből, és állami kollégiumban gondoskodni róluk,

néhány év alatt teljesen el lehet tüntetni a hátrányos helyzet okozta különbségeket.

A kísérlet megvalósítására már az idei oktatási évben sor kerül. Galambok—Csapi község határára — Nagykanizsától kilenc kilométerre — egy kastélyban lesz az új kollégium, közvetlenül a helybeli általános iskola mellett. A kollégiumban egyelőre 80 alsótagozatos cigánygyerek kap helyet, az iskolába együtt járnak a többi falusi gyerekekkel. Egy millió 200 ezer forint költséggel alakítják át a régi kastélyt kollégiummá, fűrdőszobákkal, állandó hideg-meleg vízzel, konyhával, pedagógus szobákkal ellátva.

Gyárak és termelőszövetkezetek dolgozói ajánlották fel segítségüket az építkezéshez, a kastély környékének parkosításához, játszótér létesítéséhez, a kastélyhoz vezető út kiépítéséhez. A területhez tartozó szőlőszőlő gyümölcsösben gyakorló kertet rendeznek be a kollégium kis lakói számára, ahol gyümölcsöt szedhetnek, zöldséget ültethetnek a kollégium konyhájának. A pedagógusok felügyelete alatt végzett munkáért fizetést kapnak. A kollégiumi helyért fizetendő összeg minimális, a családok szociális helyzetétől függően állapítják meg, a legjobban rászoruló családok gyermekei ingyenes ellátásban részesülnek, tanszert és ruhát is kapnak. A szülők, testvérek, családtagok hetenként szombaton és vasárnap látogatathatják a gyerekeket, a külön erre a célra rendezett fogadóteremben. Aki akar, a hét végén hazamehet — de az eddigi tapasztalatok szerint a közösségbe kerülő gyerekek nem szívesen mennek el onnan.

A pedagógusokat, akik egyben nevelők is lesznek, önkéntes jelentkezőkből választották ki. A tanács és a népfront aktívái számára örömet jelentett, hogy több volt a jelentkező, mint a betöltendő ilyen hely. A hivatásukat szerető, keményre való, áldozatos munkára is hajlandó tanító házaspárok jelentkeztek. Az is igaz viszont, hogy a járási hivatal minden módon igyekezett vonzóvá tenni a pedagógusok számára a munkakörök betöltését. Személyenként 1500 forinttal több fizetést, családonként pedig szolgálati lakást, 140 ezer forint építési kölcsönt kaptak,

amelyből 15 évi szolgálat után 30 ezer forintot elengednek, hogy sikerüljön itt letelepedniük. Ez a megmondás már a jövőt is szolgálja, később ugyanis szeretnék bővíteni az iskolát, legalább kétszer ennyi gyereket befogadásához.

Ennek a nemes kezdeményezésnek szervezői meg vannak győződve arról, hogy az első osztályok elvégzése után a kollégiumból kikerülő cigánygyerekek már jó eredménnyel megállják helyüket a környezeti verseny felsőtagozatú osztályokban. A járásban már három éve működik egy bentlakásos kollégium, ahol tanyasi gyerekek laknak. Maga az a tény, hogy a kicsi gyerekeknek nem kell naponta több kilométert gyalogolniuk az iskoláig és nyugodt körülmények között tanulhatnak, évente már növelte az osztályok tanulmányi átlagát. Hasonló fejlődésre számítanak a cigánykollégiumban is.

Az első lépés a legnehezebb

Zala megye lakosságának hat százaléka cigány, de van olyan község, ahol a 20 százalékot is eléri ez az arány. Örvendetés tény, hogy ezeknek az embereknek egyre nagyobb többsége igyekszik kiválni az elmaradott körülményekből. Szaknát tanulnak, van közöttük sok kitűnő szobafestő, esztétikus, technikus, gépjárművezető, és Zalakomárban tanácsos is.

A cigánykollégium első kis lakói éppen ezeknek az embereknek gyermekei közül kerülnek ki — a többiek ma még nem hajlandók odaadni gyermeküket. Eppen ezért van rendkívül nagy jelentősége a cigánykollégium létrehozásának: a közösségben, jó szociális körülmények között és értük dolgozó pedagógusok mellett, felbúrá a gyerekekben a társadalmi értékekkel való megismerés, a közösségbe való beilleszkedés iránti igény is. Ezek a gyerekek rövid idő múlva felnőttek lesznek, egy részét alkotják majd a jövő társadalmának, és nem mindegy, hogy milyen részét. Saját kortársaiknak, és majd gyermekeiknek talán már természetes lesz mindaz, amiből ma még csak kölcsön ad a társadalom, a közösség.

A csapi cigánykollégium létrehozása csak egy lépés a cél felé. Kicsi lépés. De mindig az elsőt megtenni a legnehezebb.

A jó példa bizonyára könnyen talál további követőkre.

Rácz Judit

Ismét megrendezik a nagyvázsonyi lovasjátékokat

A Veszprém megyei Idegenforgalmi Hivatal vezetője, Pap Jánosné pénteken a budapesti Duna-Intercontinental szárnyépületében megnyitott új idegenforgalmi kirendeltségen ismertette az újságírókkal az északi Balaton-part és Veszprém megye július végi és augusztusi idegenforgalmi programját. Összesen 10 350 kemping-, 813 motel- és faház- és 570 turistaszálló-férőhely felett rendelkezik ez az iroda, s 6000 fizetővendég-szolgálati szálláshely közötti területen is foglalkozik. Az északi oldalra a vártnál sokkal több vendég érkezik ezekben a napokban, úgy, hogy elhelyezgünk a sátorábrókban nagy gondot okoz, emiatt gom-

bamódra elszaporodtak az úgynevezett „vad-kempingek”. Gondot okoz az is, hogy a rendkívüli időjárás miatt a sátorábrók egy részét elöntötte a víz, emiatt például Alsóörsön csak korlátozott számban tudnak vendégeket fogadni. Augusztusban három napon át — 4-én, 5-én és 6-án — ismét megrendezik a nagyvázsonyi lovasjátékokat. Ötezer fővel várja a nagyvázsonyi kastélyszálló parkjában levő lovaspálya körül a balatonfelvidéki idegenforgalmi központba érkező vendégeket, akik Veszprémből, Balatonfüredről és Zánkáról a Volán külön autóbusszal juthatnak el Nagyvázsonyba.

Az egész világ ismeri Huszonöt éves az IPARTERV

Negyed évszázada nagy szerepet tölt be az IPARTERV hazánk korszerű iparának megteremtésében. A tervező-vállalat mérnökei nemcsak a magyar ipar hatalmas új létesítményeit és rekonstrukcióit tervezik, hanem időt és energiát fordítanak külföldi tervezési igények kielégítésére is.

Az utóbbi időben komoly sikereket ért el a vállalat könnyűszerkezetes ipari épületek tervezésével. Ezervagyonos gyümölcs- és hűtőtárolók épültek ezzel az eljárással, többek között Tuzséron, Dán-szentmiklóson, Budaörsön, Békéscsabán, és tovább folytatják az ország más tájain ennek a sikeres, gazdaságos építési módnak a sorozatát. A műszaki előrehaladás jellemző eredményeit mutatják más IPARTERV-létesítmények is. Ezek közül első helyen kell említeni a Budapesti Orvos-tudományi Egyetem 28 szintes toronyházát, a budapesti és a vidéki korszerű házigyárakat. Nagy előrehaladást ért el az ipartelegeken belüli tömbösítés tervezésénél. Ezekre jó példa a Tiszaí Vegyi Kombinát, a Csepeli és a Lábati Pápirgyár, a Debreceni Konzervgyár.

Ez idő szerint az ipari tervezések változatos munkája folyik a vállalat rajzasztáin. Az inotai gázturbinás erőmű, a Péti Nitrogén Művek, a

MOM új mátészalkai szemüvegerket gyára, az Egyesült Izzó nagykanizsai lámpagyára, a Tiszaí Vegyi Kombinát olefin üzem, a veszprémi és a kecskeméti új házigyár, a szentesi sörgyár, a hódmezővásárhelyi gabonasiló és sok más, ezekhez hasonló ipari üzem tervezését végzik az IPARTERV mérnökei. Nem maradt ki a felsorolásból az acélvázás hűtőtornyok tervezése sem. Ezeknek dokumentációját alapján a Szovjetunióban tavaly három ilyen torony épült.

Az IPARTERV exporttevékenysége tucatnyi országra terjed ki. Irakban, Szíriában, a Szovjetunióban, Csehszlovákiában, Bulgáriában vasbetonaljgyárak, Indiában vagongyár, Kubában, Indonéziában, Indiában üvegyárak, Csehszlovákiában és az NDK-ban szerszámgépek épültek. Most folyik Algéria részére egy nagy ipari település, az NDK-beli hagenwerderi erőmű részére szállítószalag-berendezés, Oelsnitz részére magasraktár tervezése. A Szovjetunió megrendelésére könnyűszerkezetes hűtőtárolókat, erőműveket, Csehszlovákiának munkásszállót, üzemi csarnokokat, autógyári szerelőcsarnokot, a hamburgi kikötő részére raktárt, Münchenben felépülő autógyári csarnokot terveznek.

G. J.

Fülöp János:

DÓZSA NÉPE

A végzetes csata

„György, aki aznap jól beebédelt s egészen a részegségig felöntött a garatra, amint meglátta az ellenséget, egy cseppet sem ijedt meg, hanem gyorsan jelt adott a csatára, a lovas és gyalogos csapatokat elrendezte s elvegte hadvezérei kötelességeit, amennyire ezt mámoros állapota megengedte.” Istvánfytól hallván, legalábbis kétkednem kell abban, hogy a fővezér részeg lett volna — amit egyébként maga Istvánffy is cáfol azzal, hogy Dózsa elvegte fővezérei kötelességeit —; ebből alighanem csak annyit igaz, hogy a támadás déltájtban vagy ebédután kezdődött, „a legnagyobb nyári hónapban”.

Szapolyai, a krónikások szerint, a korabeli hadművészeti szabályoktól eltérő módon, kiegészített csatasorban, trombitaharsogás és dobpergés közepette indította meg a támadást; ezt megelőzően azonban ismét alkalmazzák a Gubaes-nál már jól bevált módszert és fennhangon hirdették, hogy aki megadja magát, hazamehet bántatlanul. Daniele Barbaro szerint Dózsa éppen ennek hallatára elrendelte a rohamot, tehát a csatát ő maga kezdte. Az ígéretét valószínűsíti az az epizód, amelyet Szerémi ír le: egy, Dózsa-hoz embeivel együtt csatlakozott rács vezér, bizonyos Radozav, at is akart pártolni Szapolyaihoz és párbajra hívta Dózsát. A fővezér elfogadta a kihívást és mindjárt az első összecs-

pásra kivetette ellenfelét a nyeregből, majd fejét vette.

Mindebből alighanem annyit igaz, hogy Szapolyai emberei, ügynökei már a csata előtt is terjeszthették a dezertálásra való felhívást, s az sem lehetetlen, hogy némi sikerrel. A rács nemzetiségű jobbgyök, noha osztályhelyzetük semmi-lyen nem különbözött a magyarokétól, megosztottak a két front között: voltak, akik Báthorival tartottak, mások Dózsaékhöz csatlakoztak, ismét mások Szapolyai seregének tagjai voltak. Ezek között könnyebb lehetett megígást előidézni.

A krónikások most is terjedelmes szónoklatokat adnak a vezérek szájába: beszél Szapolyai, beszél Dózsa, beszél Mészáros Lőrinc — aki időközben csatlakozott embereivel a fősergehez —; mindebből legfeljebb az ilyenkor elképzelhető rövid buzdítás lehet igaz. A csatarend kialakult.

II. Ulászló egyik levele szerint a harc jó ideig nem kezdődött el; Barbaro, mint látjuk, Dózsa támadását tartja valószínűnek, egy régi forrás azt mondja, hogy Szapolyai „villám sebességgel” támadt a parasztseregre.

„A parasztok sokkal hosszabb ideig és sokkal ádázabban harcoltak, mint remélni és várni lehetett, s a mieink támadását oly nagy bátorsággal és erővel tartották fel, hogy a győzelem kétséges volt. Végül is a vajda a testőrséget, a székely lovasokat, a jobb lovú

és fegyverzetű, a harcban jártasabb, s ebben a háborúban épenséggel érdektelen katonákat veti be, akiknek kardjaitól amidőn igen sokan el-estek, s többen megsebesülve harcfelelővé váltak, a parasztok egy kissé meginogtak, s helyükből kivettettek, s végül, amidőn a vajda katonái állhatatosan nyomták őket, hanyati-homlok futásnak eredtek.”

A „mieink”-ből tudhatjuk, hogy a tudósító: Istvánffy; annál értékesebbek a parasztkatonákat dicsőítő sorai.

A megfutamodást alighanem végül is Dózsa megsebesülése és fogásba esése idézte elő. Szerémi szerint még a csata előtt, kémszemle közben fogták el; ennek a lehetőségnek minden más forrás ellentmond. Taurinus szerint oly hatalmas erővel forgatta kardját, hogy egy csapással két páncélos katonát ölt meg; Barbaro szerint „igen vitézül harcolt”. Egy Petrovics Péter nevű nemes, Szapolyai rokona, dárdájával megsebeszte oldalát vagy combját; s mert a ló is sebet kapott, megugrott, a vezér pedig lezuhant és elájult.

A megígott hadrendet már nem lehetett fenntartani. Fogásba esett Dózsa Gergely is; Mészáros Lőrinc löhátom menekült. A gyalogosok megpróbálták ismét felvenni a harcot, ekkorra azonban már Szapolyai túlerőre tett szert. A csata előtti ígéretekről megfeledkezve a nemesek tömegmészárlást rendeztek nemcsak a harcossal, hanem a táborban maradt asszonyok és gyermekek között is. „A mezőt nagy halomban borították el a holttestek, többjüket elnyelte a folyó. Amikor ugyanis átúszni törekedtek, a víz örvényeiben elmerülve kegyetlenül pusztultak el, de meg a vízbe is benyomuló lovasok lemészárol-

ták őket. Mások, s ezeknek is nagy volt a számuk, fegyvereiket eldobva felemelték kezüket, s térdre hullva kegyelemért és irgalomért esdekeltek, de ezeket is vagy nyomban levágták, vagy, mint a barmokat, csordában a tábortáborba hajtották, s ott bilincsbe verték és megkötözték... György táborában a nagy értékű zsákmányolt holmin, keresek ágyúkon és más, nagy mennyiségű felszerelésen kivül nagyszámú kislőnével embertömeget ejtettek foglyul. Igen sok paraszt ugyanis a táborba hozta feleségét és kis gyermekeit, hogy otthon hagyva őket ne tegyék ki a nemesség csúfságának és kénye-kedvének. Ezek részét ugyancsak levágták, vagy éhen pusztultak.”

A források szerint csak Temesvár alatt mintegy húsz-ezer paraszt esett el. A keresztes hadjárat egész ideje alatt, a különféle csatateremen és összecsapások folyamán, valamint a megtörtelt következtében a nép hozzávetőlegesen nyolcvanezer főnyi elvesztését szenvedett.

De Temesvárral — és Dózsa kivégzésével — ugyanis még nem ért véget a parasztfurradalom. Egyrészt Mészáros Lőrinc vitte tovább a lángot — hetekkel később győzték csak le. Miksa német—római császár még augusztus 5-én azt írja a brandenburgi választófejedelemhez, hogy „máris egy másik vezér lépett a régi helyébe, egy barát, s most ő folytatja a dolgot” —; másrészt szerte az országban, kisebb seregek vagy csoportok a főhad veresége után sem tántorodtak meg. „Még mindig sok nép tartja fenn a keresztet, ezért senki nem mondhatja meg, mi lesz ebből”, mondja az egykori röpirat.

(Folytatjuk.)

**CSALÁDI HÁZAK, VIKENDHÁZAK
BEJÁRATI AJTAJA FÖLÉ,
TERASZOK, GARÁZSOK,
SZERSZÁMKAMRÁK, RAKTÁRAK
TETŐFEDESEHEZ,
KERTI ZUHANYOZÓFÜLKÉK
KÉSZÍTÉSÉHEZ
KIVÁLÓAN ALKALMAS
A KÖNYVEN KEZELHETŐ**

POLIESZTER HULLÁMLEMEZ

KAPHATÓ:

TÁBLÁS ÉS TEKERCESES KIVITELBEN

**VASEDÉNY
BUDAPEST**

SAKÜZLETEIBEN